

23 שאסור לזורעם ביחד על ידי זריעת דבר אחר – מין שלישי יחד עמם,
 24 דהיינו, תירוש ודגן אסור לזרוע עם מין דגן נוסף, ודגן ודגן אסור
 25 לזרוע עם תירוש, וכי אינו דין שלא יתעשרו מזה על זה.
 26 שואלת הגמרא: וישני מינין בעלמא מנלן, כלומר, מצאנו מקור רק
 27 לדגן תירוש ויצהר שאינם מתעשרים מזה על זה, ומנין שאי אפשר
 28 לעשר מזה על זה בשני מינים אחרים שאינם דגן תירוש ויצהר, כגון
 29 פולים ועדשים. משיבה הגמרא: הני דרבנן נינהו – חיוב המעשר
 30 במינים אלו הוא רק מדרבנן, וכל דתקינו רבנן בעין דאורייתא
 31 תקינו – וכל חיוב שתקנו חכמים, תקנוהו כעין החיוב בדאורייתא,
 32 ואם כן יש ללמוד, מה – כשם שדברים החייבים במעשר
 33 מדאורייתא, דהיינו דגן תירוש ויצהר, שני מינין מהם אינן
 34 מתעשרין מזה על זה, דרבנן נמי – כך גם דברים שחייבים במעשר
 35 מדרבנן, שני מינים אינם מתעשרים מזה על זה.
 36 הגמרא חוזרת לדון על מעשר בהמה, ומקשה ממה שאמרה לגבי
 37 מעשר דגן: אמר ליה רבא בר רב הונן לאבבי, אלא מעתה – כיון
 38 שראינו שהמקור לדין זה שאין מעשרים מעשר דגן ממין על שאינו
 39 מינו, נלמד מיתור הכתוב שאמר 'חלב' נפרד לתירוש ו'חלב' נפרד
 40 ליצהר, אם כן לגבי מעשר בהמה דלא קתיב בו 'וכל מעשר בקר
 41 ומעשר צאן', דהיינו שלא נאמר 'מעשר' בנפרד על בקר ועל צאן,
 42 אלא נאמר 'מעשר' פעם אחת על בקר וצאן ביחד, כמו שנאמר
 43 (ויקרא כז לב) 'וכל מעשר בקר וצאן',

1 שואלת הגמרא: אשכחן – מצאנו מקור בתורה שתירוש – יין, ויצהר
 2 – שמן, אינם מתעשרים מזה על זה, אולם תירוש ודגן וכן דגן ודגן
 3 – שני מיני דגן, כגון חיטים ושעורים, מנין שאינם מתעשרים מזה על
 4 זה, שהרי כשנאמר (במדבר יח יב) 'וכל חלב תירוש ודגן' אין ה'חלב'
 5 נסוב אלא על התירוש הסמוך לו, ולא על דגן האמור אחריו. משיבה
 6 הגמרא: דין זה נלמד בקל וחומר, ומה תירוש ויצהר – זרעי גפנים
 7 זרעי זיתים אף על פי שאינן בלאים זה בזה – שמותר לזרועם ביחד,
 8 מכל מקום אין מתעשרין מזה על זה, כיון שהם שני מינים שונים,
 9 אם כן תירוש ודגן וכן דגן ודגן שהם בלאים זה בזה – שאסור
 10 לזרועם ביחד, אינו דין שלא יתעשרו מזה על זה.
 11 שואלת הגמרא: ולרבי יאשיה דאמר שהזרוע כלאי הכרם אינו
 12 לוקה עד שיוזרע חטה ושעורה וחרצן – גרעין ענבים במפולת יד
 13 – שיפיל שלשה מינים אלו יחד מידו ויזרעם בבת אחת, היכי מיייתי
 14 לה – מזהיבן הוא מביא מקור שדגן ותירוש או דגן ודגן אינם
 15 מתעשרים מזה על זה, והרי אינו יכול ללמוד זאת בקל וחומר
 16 מתירוש ויצהר, שהרי לפי דבריו, גם דגן ודגן ואפילו תירוש ודגן
 17 אינם כלאים זה בזה. משיבה הגמרא: מיייתי לה הכי – רבי יאשיה
 18 לומד את הקל וחומר באופן זה, ומה תירוש ויצהר שאינן בלאים
 19 זה בזה – שמותר לזרועם ביחד אפילו על ידי זריעת דבר אחר – מין
 20 שלישי יחד עמם, משום שאין עוברים על איסור כלאי הכרם עד
 21 שיזרע שני מיני דגן יחד עם מין הכרם, ומכל מקום אין מתעשרין
 22 מזה על זה, אם כן תירוש ודגן וכן דגן ודגן שהן בלאים זה בזה –

59 הגמרא מביאה נוסח אחר בזה: **איבא דאמרי**, כך אמר רבא, מה
60 שדרש אבוי מכפילות לשון מעשר, שיש לתת עשירי לזה ועשירי
61 לזה, אינו, כי בלא עשירי נמי לא מצית אמרת שבקר וצאן
62 מתעשרין מזה על זה, דהלא איתקש מעשר בהמה למעשר דגן,
63 שנאמר (דברים יד כב) 'עשר תעשר' ובמבואר לעיל (גנ): ומה
64 מעשר דגן מפינן על שאינו מינו לא מתעשר, אף מעשר בהמה
65 מפינן על שאינו מינו לא מתעשר.
66 מקשה הגמרא: איך למד כן רבא ממה שהוקש מעשר דגן למעשר
67 בהמה, והא רבא הוא דאמר לעיל (שם), שמוה שנאמר בפסוק זה
68 'שנה שנה' למדנו, שרק לשנה הקשתינו – מעשר בהמה הוקש
69 למעשר דגן רק לדין התלוי בשנה, והוא שלא יתרום מהחדש על
70 הישן ולהיפך, ולא לדבר אחר, שצריך להפריש מעשר בהמה דווקא
71 על מינו. מתרצת הגמרא: הדר ביה רבא מההיא – חזר בו רבא
72 מדבריו לעיל, ומסקנתו שיש ללמוד מההיקש למעשר דגן הכל, ואף
73 שמעשר בהמה מתעשר דווקא מאותו מין. ואיכעית איבא – ואם
74 תרצה תיישב את הסתירה כך, הדר מיניה רב פפא אמרה – אחת
75 משתי אמרות אלו, רב פפא אמרו, ורב פפא נחלק על רבא בזה.

משנה

76 המשנה מבארת עד איזה מרחק מצרפים בהמותיו של אדם להיחשב
77 עשרה: מעשר בהמה מצטרף – בהמותיו של אדם מצטרפות
78 להתחייב במעשר בהמה, כאשר הם נמצאות בפלא רגל בהמה
79 רועה – בשטח שהבהמה יכולה להלך ולהתרחק בו בעת רעייתה.
80 וכמה היא רגל בהמה רועה, מרחק של ששה עשר מיל. ואם היו
81 חלקן במקום אחד וחלקן במקום אחר, והיו בין אלו לאלו שלשים
82 ושנים מיל, אין מצטרפין למנין עשרה ופטורין ממעשר, אבל אם
83 היו לו פאמצע בהמות נוספות הרי הן מצטרפות את הבהמות שבכל
84 צד, ומביא ומעשרן באמצע – מעשר מאלו על אלו, כי האמצע
85 מצרפם. רבי מאיר אומר אם יש לו חמש בהמות מצד אחד של
86 הירדן וחמש מצדו השני, הירדן מפסיק למעשר בהמה – מונע את
87 צירופם, ופטורות ממעשר בהמה.

גמרא

89 שנינו במשנה שבהמות מצטרפות, כאשר הם בתוך שש עשרה מיל.
90 שואלת הגמרא: מנא הני מילי. משיבה הגמרא: אמר רבא בר
91 שילא, דאמר קרא לגבי השבים מגלות בבל לירושלים (ירמיה לג
92 יג) 'עוד תעבורנה הצאן על ידי מונגה' – הצאן יתרבה בארץ ישראל,
93 'ותעבורנה הצאן' בשביל לעשרן כמו 'כל אשר יעבור תחת השבט'
94 (ויקרא כו לב) ואמר הכתוב 'על ידי מונגה' כל זמן שיכולות להמנות
95 על ידי מונגה (רועה) אחד מצטרפות ונקראות צאן אחד, וחייבות
96 במעשר, וקים להו לרבנן דשיתקסר מיל קא שלטא ביה עינא
97 דרועה – וקיבלו חכמים שעד ששה עשר מיל שולטת עין הרועה,
98 ולכן כל הבהמות הנמצאות בשטח זה מצטרפות.
99 שנינו במשנה: היו בין אלו לאלו שלשים ושנים מיל אין מצטרפין
100 וכו', מקשה הגמרא: מהסיפא של המשנה משמע שדווקא אם יש
101 ביניהם מרחק של שלשים ושנים מיל הוא דאין מצטרפין, הא בציר
102 מהכי – אבל פחות מכך, מצטרפין, וקשה, והא קתני 'ששה עשר
103 מיל, וטפי לא' – ויותר מזה לא. מתרצת הגמרא: התנא נקט שיעור
104 זה משום דקא פעי למיתנא סיפא – משום הקדמה למה שכתב
105 בסיפא, ומשמע שמעשר מאלו על אלו. שאם מקצתן במקום אחד
106 ומקצתן במקום אחר, ורחוקים אלו מאלו שלושים ושנים מיל, ובינידן
107 היו לו פאמצע בהמות נוספות, מביא ומעשרן באמצע, כעדר אחד
108 שנמצא באמצע השטח, כי מצטרפות לעדר אחד מחמת הבהמות
109 שבאמצע.
110 מבררת הגמרא: וכמה בהמות צריך שיהא לו בצדדים ובאמצע כדי
111 שיצטרפו. אמר רב, חמש מכאן וחמש מכאן וחמש באמצע, משום
112 דהני חמש שבאמצע, הויא להכא והויא להכא – ראיות להצטרף
113 עם הבהמות שבכל צד, אבל אם אין די בהמות באמצע להשלים את

1 ותעשרו מזה על זה. מתרצת הגמרא: אמר ליה אבוי, אמר קרא
2 (ויקרא כו לב) 'יכל מעשר בקר וצאן וגו' העשירי יהיה קדש לה',
3 כתב הפסוק לשון מעשר ולשון עשירי, וסמך 'מעשר' לבקר ועשירי
4 לצאן, לומר לך, תן עשירי לזה ותן עשירי לזה – שיש לתת מעשר
5 מכל מין בפני עצמו.
6 מקשה הגמרא: אי הכי כבשים ועזים נמי לא יתעשרו מזה על זה,
7 שאף שלא נאמר 'עשירי' על כל אחד מהם, מכל מקום נלמד בקל
8 וחומר מחדש וישן, שמה חדש וישן שאין כלאים זה בזה אין
9 מתעשרין מזה על זה כבשים ועזים שהם כלאים זה בזה אינו דין שלא
10 יתעשרו מזה על זה. שכן מצינו לגבי מעשר דגן, שאף שלא נאמר
11 'חלב' בשני מיני דגן, מכל מקום נלמד בקל וחומר מתירוש ויצהר,
12 שדגן ודגן שהם כלאים לא יתעשרו מזה על זה. מתרצת הגמרא:
13 נאמר במעשר בהמה (שם) 'יכל מעשר בקר וצאן, ומשמע שכל מיני
14 הצאן נחשבים אהד, ולכן כבשים ועזים מתעשרים מזה על זה.
15 מקשה הגמרא: אם כן, הלא נמי לגבי מעשר דגן ליבא שמהכתוב
16 (במדבר יח יב) 'יכל חלב תירוש ודגן, משמע, שכל דגן אהד, וכל
17 מיני הדגן יתעשרו מזה על זה. מתרצת הגמרא: אמר אבוי, נאמר
18 (שם) 'ידגן ראשיתם, ומסמיכות תיבת 'ראשיתם' ל'דגן' נלמד שיש
19 לתת 'ראשית' הדיינו תרומה ומעשר לכל דגן ודגן בפני עצמו, ואין
20 לעשר מדגן זה על דגן זה. וכן אמר רבי אילעא, שמ'ראשיתם'
21 נלמד שיש לתת 'ראשית' לכל דגן ודגן.
22 הגמרא מביאה טעם אחר מדוע שני מיני דגן אינם מתעשרים מזה על
23 זה: רבא אמר, בלא הלימוד מ'ראשיתם', נמי משמע שצריך לעשר
24 כל דגן ודגן בפני עצמו, כי לדרוש מ'כל חלב דגן' שכל דגן אהד,
25 ואפשר לעשר מזה על זה, לא מצית אמרת, דבשלמא התם לגבי
26 מעשר בהמה מובן דאמרינן שתיבת 'וצאן' משמע שכל צאן אהד,
27 וכבשים ועזים מתעשרים מזה על זה, דאי סלקא דעתך כבשים
28 ועזים נמי אינם מתעשרים מזה על זה, היה די לכתוב רק 'יכל
29 מעשר בהמה' ללא 'וצאן', והיינו יודעים שאי אפשר לעשר מכבשים
30 על עזים שהם כלאים זה בזה, בקל וחומר מחדש וישן שאינם כלאים
31 ואינם מתעשרים מזה על זה, ותיבת 'וצאן' המיותרת מלמוד
32 שכבשים ועזים מתעשרים מזה על זה. וכי תיבא אי כתיב רק 'כל
33 מעשר בהמה' הוי אמינא שאפילו היה חייבת במעשר, כי בכלל
34 בהמה היא, אי אתה יכול לומר כן, כי 'תחת תחת' מקדשים נמר –
35 נאמר במעשר (ויקרא כו לב) 'כל אשר יעבר תחת השבט', ונאמר
36 בקדשים (שם כב כז) 'והיה שבעת ימים תחת אמו, כשם ש'תחת
37 אימו' שנאמר בקדשים אין חיה בכלל, שהרי חיה אינה ראויה
38 לקדשים, כך 'תחת השבט' אין חיה בכלל ואינה חייבת במעשר. ואם
39 כבשים ועזים אין מתעשרים מזה על זה, היה אפשר לכתוב רק 'וכל
40 מעשר בהמה', ואתי – ונלמד זאת בקל וחומר מהחדש וישן, כמו
41 שמבואר למעלה, תיבות 'בקר וצאן' למה לי, אלא באו ללמד
42 שבקר וצאן הוא דאין מתעשרין מזה על זה, אבל כבשים ועזים
43 מתעשרין מזה על זה. אבל הקא לגבי מעשר דגן, מי סניא דלא
44 כתיב – וכי אפשר שלא לכתוב 'דגן', והרי הוצרך להכתב שרק דגן
45 חייב במעשר מהתורה, ולמעוטי שאר מיניו, ולכן אין ללמוד מזה
46 שכל דגן אחד, ואין לנו מקור ששני מיני דגן מתעשרים מזה על זה.
47 מקשה הגמרא: מתקיף לה רב הונא פריה דרב נחמן על רבא, מנין
48 שהכתוב פירט 'וכל מעשר בקר וצאן' ללמד שאין לעשר בקר וצאן
49 מזה על זה, איבא לערבו לבקר בצאן – תאמר להיפך, שאפשר
50 לערבם ולעשר מזה על זה. והוצרך לפרטם משום שאם היה כתוב
51 'מעשר בהמה' סתם, היינו למדים ממה שאין מעשרים מחדש על ישן
52 שגם אין ממנו על מין שאינו מינו, ופירטם כדי ללמד שניתן לעשר מכל
53 מין שיצאה. מתרצת הגמרא: אמר ליה מר זוטרא בריה דרב נחמן
54 לרב הונא בריה דרב נחמן, לרבא את ליה נמי 'העשירי' – גם רבא
55 דורש כאבוי מכפילות לשון מעשר בפסוק 'מעשר בקר וצאן וגו'
56 העשירי, שיש לתת עשירי לזה ועשירי לזה, ולכן אין מעשרים מצאן
57 על בקר ולהיפך, ומשום כך אין לפרש שהכתוב פירט 'בקר וצאן'
58 לומר שאפשר לעשר מזה על זה.

המשך ביאור למס' בכורות ליום שבת קודש עמ' ב

- 1 הבהמות שבצד אחד לעשר, אין הבהמות שבאותו צד מצטרפות.
- 2 וישמואל אומר, אפילו אם יש רק חמש מקבאן וחמש מקבאן ואחד
- 3 באמצע, האמצעית מצרפת את שני הצדדים לחיבם במעשר, שכיון
- 4 שדרך הרועה ללכת למקום הבהמות כדי להביאן, לפיכך קוינן
- 5 לרועה כמאן דקאי הקא וקרין ביה מונה – אנו רואים כאילו
- 6 הרועה נמצא במקום הבהמה שבאמצע, והוא רואה לכל צד עד
- 7 ששה עשר מיל, ונחשב שכל הבהמות נמנות על ידו כעדר אחד.